

EUGÈNE SUE

Misterele Parisului

2

Traducere din limba franceză
AURELIA ULICI

— Adineauri, așezând lemnele, am văzut într-un colț întunecat al șopronului un os de mort... Ieșea puțin din pământul care era umed în jur, răspunse François.

— Îl auzi, mamă? E tâmpit! spuse Tărtăcuța, făcând un gest semnificativ. Sunt oase de berbec pe care le pun acolo pentru leșie.

— Nu era os de berbec, insistă copilul îngrozit, erau oase îngropate... oase de om mort... un picior care ieșea din pământ... l-am văzut clar!

— Și imediat i-ai povestit despre frumoasa ta descoperire fratelui tău... bunului tău prieten, Martial, nu-i așa? spuse Tărtăcuța, cu o ironie sălbatică.

François nu răspunse.

— Ciripitor mic și rău! strigă Tărtăcuța furioasă. Fiindcă e laș ca un iepure, ar fi în stare să ne trimită să ne scurteze, cum l-au scurtat c-un cap pe tata.

— Pentru că mă faci ciripitor, replică exasperat François, o să-i spun totul fratelui meu, Martial. Nu i-am zis încă nimic, pentru că nu l-am mai văzut... Dar când o să vină diseară... o să...

Copilul nu îndrăzni să-și sfârșească vorba. Mama înainta spre el, calmă, dar neînduplecată.

Cu toate că stătea de obicei cam adusă de spate, statura ei era prea înaltă pentru o femeie. Ținând nuiua cu o mână, cu cealaltă văduva își apucă fiul de braț și, cu toată groaza, rezistența și lacrimile copilului, îl târî după ea, forțându-l să urce scara din fundul bucătăriei.

După o clipă se auziră de sus tropăieli surde, amestecate cu țipete și de hohote de plâns.

Câteva minute mai târziu, zgomotul încetă.

O ușă se închise cu zgomot.

Văduva ghilotinatului coborî.

Apoi, la fel de nepăsătoare, puse nuiua de salcie la locul ei, se așeză lângă cămin și se apucă de lucru fără să scoată o vorbă.

Cuprins

Partea a treia (continuare).....	5
X. Recunoașterea.....	7
XI. Lăptăreasa.....	15
XII. Consolări.....	26
XIII. Reflecții.....	29
XIV. Drumul desfundat	32
XV. Clémence d'Harville	37
XVI. Mărturisirile	44
XVII. Milostenia	69
XVIII. Sărăcie	81
XIX. Datoria	91
XX. Judecata	102
Partea a patra	109
I. Louise.....	111
II. Rigolette.....	122
III. Vecin și vecină.....	137
IV. Bugetul lui Rigolette.....	145
V. Le Temple.....	158
VI. Descoperirea	168
VII. Vedenia.....	173
VIII. Arestarea	178
IX. Mărturisirea.....	187
X. Crima.....	199
XI. Discuția	207
XII. Nebunia.....	215
XIII. Jacques Ferrand.....	224

XIV. Biroul eni și cărti.....	231
XV. Domnul de Saint-Remy	238
XVI. Testamentul	250
XVII. Contesa MacGregor	254
XVIII. Domnul Charles Robert	263
XIX. Doamna de Lucenay	268
XX. Denunțul.....	277
Partea a cincea.....	287
I. Sfaturi	289
II. Capcana.....	296
III. Gânduri	301
IV. Planuri de viitor.....	305
V. Dejun între bărbați.....	315
VI. Saint-Lazare.....	327
VII. Mont-Saint-Jean	341
VIII. Lupoica și Gurista	353
IX. Castele în Spania.....	365
X. Protectoarea.....	380
XI. Intimitate cu sila.....	392
XII. Cecily.....	405
XIII. Prima supărare a lui Rigolette.....	415
XIV. Prietenie	427
XV. Testamentul	436
XVI. Insula Prăduitorului	448

Recunoașterea

După o jumătate de ceas de la această discuție, doamna Georges și Floarea-Mariei urcau într-una dintre acele cabriolette mari de care se folosesc fermierii bogați din jurul Parisului. Curând, trăsură, condusă de Pierre, gonia pe drumul de iarbă care ducea de la Bouqueval la Arnouville.

Clădirile mari și numeroasele dependințe ale fermei de care se îngrijea domnul Dubreuil dovedeau importanța acestei minunate proprietăți pe care domnișoara Césarine de Noirmont o adusese în căsătoria cu domnul duce de Lucenay.

Zgomotul șuierător al biciului lui Pierre o anunță pe doamna Dubreuil de sosirea Florii-Mariei și a doamnei Georges.

Când coborâră din trăsură, cele două se bucurară de o primire călduroasă din partea fermierei și a fiicei sale. Doamna Dubreuil avea vreo cincizeci de ani, o figură blândă și binevoitoare. Trăsăturile tinerei, o brunetă frumoasă cu ochi albaștri și obraji rumeni, vădeau candoare și bunătate.

Spre marea ei uimire, când Clara veni să-i sară de gât, Gurista își văzu prietena îmbrăcată ca o țărancă, nu ca o domnișoară.

– Cum, și dumneata, Clara, te-ai deghizat în țărancă? spuse doamna Georges sărutând-o pe fată.

– Oare nu trebuie s-o imite în totul pe sora Marie? spuse doamna Dubreuil. Nu s-a lăsat până n-a avut și ea corsaj de postav, fustă de barhet, la fel ca Marie a dumitale... Dar nu e vorba decât de capriciile unor fete, dragă doamnă Georges! încheie ea oftând.

În salon, Clara se așează alături de Floarea-Mariei, îi dădu locul cel mai bun de lângă foc, îi acordă nenumărate atenții, îi luă mâinile în ale ei ca să se asigure că nu mai erau reci, o mai sărută o dată și o numi surioara ei cea rea, făcându-i nenumărate reproșuri pentru că trecuse multă vreme fără s-o viziteze.

Dacă ne amintim de întâlnirea sărmaneii Guriste cu parohul, vom înțelege că primea aceste mângâieri tandre și nevinovate cu un amestec de umilință, fericire și teamă.

– Ce vi s-a întâmplat, scumpă doamnă Dubreuil, și cu ce vă pot fi de folos? o întrebă doamna Georges.

– Doamne, cu o grămadă de lucruri. O să vă explic. Nu știți, cred, că ferma asta aparține doamnei ducese de Lucenay. Cu ea avem de-a face direct... fără să avem legătură cu intendentul domnului duce.

– Nu știam, într-adevăr.

– O să vedeți de ce are importanță... Deci, îi plătim arenda direct doamnei ducese, eventual doamnei Simon, prima cameristă. Doamna ducasă este atât de bună, deși cam aprigă, încât este o adevărată plăcere să ținem legătura cu ea. Dubreuil și cu mine ne-am arunca în foc ca să-i fim pe plac... Drace! e foarte simplu: am cunoscut-o de când era mică, de când venea aici cu tatăl ei, defunctul prinț de Noirmont... De curând însă, ne-a cerut arenda pe șase luni în avans. Patruzeci de mii de franci nu se găsesc cât ai bate din palme, cum se spune, dar avem suma asta ca rezervă, pentru zestrea Clarei noastre, și de pe o zi pe alta doamna ducasă și-a primit banii în frumoși ludovici de aur. Doamnele nobile au multă nevoie de lux! Și nu e nici un an de când doamna ducasă vine exact la termen să-și ia arenda. Odiñoară nu părea să aibă niciodată nevoie de bani... Dar acum, lucrurile s-au schimbat!

– Scumpă doamnă Dubreuil, încă nu văd la ce v-aș putea fi de folos.

– Stați, stați așa. Vă spun toate astea ca să vă fac să înțelegeți că doamna ducasă are toată încrederea în noi... Fără să punem la socoteală că la vârsta de doisprezece sau treisprezece ani a fost, împreună cu tatăl ei, nașa Clarei, pe care mereu a copleșit-o cu

daruri. Iată că aseară am primit prin curier această scrisoare de la doamna ducasă:

Scumpă doamnă Dubreuil, este absolut necesar ca micul pavilion din livadă să poată fi locuit poimăine seară: puneți să fie dusă acolo toată mobila necesară, covoare, perdele etc., în fine, nimic să nu lipsească, mai ales să fie cât mai confortabil cu putință...

– Confortabil! Înțelegeți, doamnă Georges: și încă subliniat! spuse doamna Dubreuil, privindu-și stingerită prietena. Apoi continuă:

Cereți să se facă focul zi și noapte în pavilion, ca să fie alungată umezeala, căci e multă vreme de când n-a mai fost locuit. O veți trata pe persoana care va veni să se instaleze acolo așa cum mă tratați pe mine. O scrisoare pe care persoana o să v-o aducă o să vă spună ce aștept de la sânguința dumitale mereu atât de îndatoritoare. Contez pe ea și de data asta, fără teama de a abuza. Știu cât sunteți de bună și devotată. Adio, scumpă doamnă Dubreuil. Sărutări finei mele frumoase, și fiți convinsă de întreaga mea afecțiune.

NOIRMONT DE LUCENAY

P. S. Persoana despre care este vorba va sosi poimăine spre seară. Mai ales nu uitați, vă rog, să faceți pavilionul cât se poate de confortabil.

– Vedeți? Cuvântul e iarăși subliniat! exclamă doamna Dubreuil punând în buzunar scrisoarea ducesei de Lucenay.

– Ei bine, nimic mai simplu, zise doamna Georges.

– Cum, nimic mai simplu!... N-ați auzit? Doamna ducasă insistă ca pavilionul să fie cât mai confortabil cu putință. De asta v-am rugat să veniți. Eu și Clara ne-am omorât să înțelegem ce

voia să zică prin *confortabil*, și n-am reușit*. Clara a fost totuși la pension la Villiers-le-Bel și a luat nu știu câte premii la istorie și geografie... cu toate astea, nu e mai dumirită decât mine în legătură cu acest cuvânt ciudat. Trebuie să fie un cuvânt de la curte sau din lumea bună... Dar e tot aia, pricepeți cât de mare mi-e încurcătura: doamna ducesă vrea ca pavilionul să fie *confortabil*, subliniază cuvântul, îl repetă, și noi nu știm ce vrea să zică!

– Slavă Domnului, pot explica acest mare mister, spuse zâmbind doamna Georges. Confortabil, în situația asta, vrea să zică un apartament comod, bine aranjat, fără curent, foarte cald. O locuință de unde nimic să nu lipsească din cele necesare și chiar inutile...

– Ah! Înțeleg, dar atunci sunt și mai încurcată.

– Cum așa?

– Doamna ducesă vorbește de covoare, de mobilă și de multe *et caetera*, însă noi nu avem aici covoare, iar mobilele sunt dintre cele mai obișnuite. Și apoi, până la urmă nici nu știu dacă persoana pe care trebuie s-o așteptăm este un domn sau o doamnă, și trebuie ca totul să fie gata până mâine seară... Cum să fac? Cum să fac? Aici n-am nici o posibilitate. Îmi pierd capul, zău așa, doamnă Georges.

– Dar, mamă, interveni Clara, ai putea să iei mobila care este în camera mea. Eu aş putea să petrec trei sau patru zile la Bouqueval cu Marie.

– Camera ta! Camera ta! Copila mea, este oare destul de frumoasă? Este oare destul... destul de *confortabilă*? Cum zice doamna ducesă... Unde o fi găsit asemenea cuvinte?

– Pavilionul este deci nelocuit de multă vreme? Întrebă doamna Georges.

– Da. E căsuța albă, singuratică, din fundul livezii. Prințul a construit-o pentru doamna ducesă când era domnișoară. Când venea la fermă cu tatăl ei, acolo se odihnea. Sunt trei camere

* Cuvintele *confortabil* și *confort* (intrate în limbă, după Paul Robert, în 1786 și 1816) erau atunci foarte puțin folosite și erau considerate anglicisme. (Nota editorului Robert Laffont)

frumoase, și în fundul grădinii e o lăptărie elvețiană unde doamna ducesă, copil fiind, se distra jucându-se de-a lăptăreasa. De când s-a căsătorit, n-am mai văzut-o pe la fermă decât de două ori, și de fiecare dată a petrecut câteva ore în micul pavilion. Prima dată, acum șase ani, a venit călare cu...

Apoi doamna Dubreuil își luă seama, ca și cum prezența celor două fete o împiedica să spună mai mult:

– Dar vorbesc, vorbesc și toate astea nu mă scot din încurcătură... Ajuțați-mă, deci, buna mea doamnă Georges, salvați-mă!

– Păi, să vedem. Cum e mobilat pavilionul în momentul acesta?

– E vai de el. În camera principală o rogojină de paie pe dușumea, o canapea de răchită, fotolii la fel, o masă, câteva scaune, asta e tot. De aici până la a fi confortabil e drum lung, cum vedeți.

– Ei bine, eu, în locul dumitale, iată ce aş face: e ceasul unsprezece, aş trimite la Paris un om priceput.

– Intendentul nu e prea priceput la asta.

– Nu contează. În cel mult două ore este la Paris, o să se ducă la un tapițer din Chaussée-d'Antin, indiferent la care. O să-i dea lista pe care o să i-o fac eu după ce văd ce lipsește din pavilion și o să-i spună că indiferent de preț...

– O, bineînțeles! Numai doamna ducesă să fie mulțumită, nu mă uit la nimic...

– O să-i spună deci că, indiferent de preț, trebuie ca lucrurile de pe listă să fie aici în seara asta sau la noapte, astfel ca trei sau patru tapițeri să pună totul unde trebuie.

– Ar putea veni cu trăsura de Gonesse, pleacă de la Paris la ora opt seara.

– Și cum nu e vorba decât să aducă mobila, să fixeze covoarele și să pună perdelele, totul poate fi gata până mâine seară.

– Ah, scumpă doamnă Georges, din ce încurcătură mă salvați!.. Nu m-aș fi gândit niciodată la asta... Sunteți binefăcătoare mea... Aveți bunătatea să faci lista cu ce trebuie pentru ca pavilionul să fie...

– Confortabil?... Da, fără îndoială.

– Vai, Doamne... altă încurcătură!... Încă una, nu știm dacă e un domn sau o doamnă cel pe care-l așteptăm. În scrisoare, doamna ducesă spune: „o persoană“. Foarte neclar!

—Procedeează ca și cum ai aștepta o femeie, scumpă doamnă Dubreuil. Dacă este un bărbat, se va nimeri tocmai bine.

—Aveți dreptate... mereu aveți dreptate...

O slujnică de la fermă veni să anunțe că masa era servită.

—O să luăm prânzul imediat, spuse doamna Georges, dar în timp ce vă scriu lista, măsurați cele trei încăperi în înălțime și lățime, ca să putem calcula dinainte perdelele și covoarele.

—Bine, bine... o să-i spun toate astea intendentului.

—Doamnă, zise slujnica, mai e și lăptăreasa de la Stains. Toată gospodăria ei este într-o șaretă trasă de un măgar! Drace... nu atârnă prea mult lucrurile amărâte!

—Biata femeie, spuse doamna Dubreuil impresionată.

—Ce e cu femeia asta? întrebă doamna Georges.

—O țarancă din Stains, care avea patru vaci și făcea un mic negoț ducându-se să vândă laptele în fiecare dimineață la Paris. Bărbatul ei era potcovar. Într-o zi, având nevoie să cumpere fier, și-a însoțit nevasta, înțelegându-se cu ea să vină s-o ia din colțul străzii unde-și vindea de obicei laptele. Din nenorocire, după cât se pare, lăptăreasa se așezase într-un cartier rău famat. Când s-a întors, bărbatul a găsit-o certându-se cu niște haimanale bete care avuseseră răutatea de a-i vărsa laptele în râu. Fierarul a încercat să-i potolească, dar ei l-au bătut. El s-a apărât și în încăierare a încasat o lovitură de cuțit care l-a lăsat mort, la pământ.

—Vai, ce oroare! strigă doamna Georges. Și l-au arestat pe asasin?

—Din nefericire, nu. În agitație a scăpat. Sărmana văduvă spune că l-ar recunoaște, căci l-a văzut de mai multe ori cu alți tovarăși de-ai lui, obișnuți ai cartierului. Dar până acum toate cercetările au fost zadarnice. Pe scurt, de la moartea bărbatului ei, lăptăreasa a fost nevoită, ca să plătească diferite datorii, să-și vândă vacile și câteva bucăți de pământ pe care le avea. Fermierul de la castelul de Stains mi-a recomandat-o ca fiind o ființă cumsecade, pe cât de cinstită pe atât de nenorocită, căci are trei copii dintre care cel mai mare are doisprezece ani. Cum aveam un loc liber, i l-am dat ei, așa că vine să se stabilească la fermă.

—Bunătatea asta din partea dumitale nu mă miră, scumpă doamnă Dubreuil.

—Spune-mi, Clara, i se adresează fermiera fiicei sale, vrei s-o instalezi pe femeie în locuința ei în timp ce eu îl anunț pe intendent să se pregătească de plecare?

—Sigur, mamă. Marie o să vină cu mine.

—Nu vă puteți lipsi una de alta, așa-i? răsă doamna Dubreuil.

—Cât despre mine, zise doamna Georges așezându-se la o masă, o să-mi încep lista ca să nu pierd timp, căci trebuie să fim înapoi la Bouqueval la ora patru.

—La patru? Deci sunteți foarte grăbite?

—Da, trebuie ca Marie să fie la prezbiteriu la ora cinci.

—O, dacă e vorba despre bunul abate Laporte... e un sfânt, spuse doamna Dubreuil. O să țin cont de asta. Dar copilele au multe să-și spună, să le lăsăm timp să vorbească.

—Plecăm la ora trei, scumpă doamnă Dubreuil.

—Ne-am înțeles... Dar trebuie să vă mai mulțumesc o dată! Ce idee bună am avut să vă rog să-mi veniți în ajutor! Acum, haideți, fetelor.

În timp ce doamna Georges scria, doamna Dubreuil ieși pe o parte, iar cele două fete pe alta, împreună cu servitoarea ce anunțase sosirea lăptăresei din Stains.

—Unde e biata femeie? întrebă Clara.

—E cu copiii, șareta și măgarul în curtea hambarelor, domnișoară.

—O s-o vezi, Marie, spuse Clara luând-o de braț pe Guristă. Cât e de palidă și cât de tristă în doliul de văduvă! Ultima dată când a venit s-o vadă pe mama m-a întristat. Plângea cu lacrimi fierbinți vorbind despre bărbatul ei, și apoi, dintr-odată, lacrimile i-au secăt, lăsând loc unui acces de furie împotriva asasinului. Atunci m-a speriat, atât de urât se schimonosise. Dar, de fapt, ura ei era foarte firească!... nenorocita!... Pe lume sunt unii oameni atât de nefericiți... nu-i așa, Marie?

—O, da, da... sigur, răspunse Guristă oftând cu un aer distrat. Există oameni foarte nefericiți, domnișoară...

—Haide! strigă Clara bătând din picior supărată. Iar îmi spui domnișoară. Ești supărată pe mine, Marie?

– Eu? Doamne sfinte!

– Păi atunci, de ce-mi vorbești astfel? Știi că mama și doamna Georges te-au mai certat pentru asta. Te-am avertizat, o să le pun din nou să te certe: cu atât mai rău pentru tine...

– Clara, iartă-mă, sunt distrată...

– Distrată, când mă vezi după opt zile întregi de despărțire? suspină Clara. Nu, nu e asta. Până la urmă, Marie, o să cred că ești mândră.

Floarea-Marie, albă ca varul la față, nu răspunse. Văzând-o, o femeie în doliu scosese un țipăt de furie și oroare. Femeia era lăptăreasa care, în fiecare dimineață, îi vindea lapte Guristei când aceasta locuia la matroana de la tavernă.

XI

Lăptăreasa

Scena pe care o vom povesti se petrecea într-una dintre curțile fermei, în prezența plugarilor și a slujnicilor care se în-
torceau de la treburi ca să ia masa de prânz.

Sub un hangar se vedea o caretă mică la care era înhămat un măgar. Vehiculul conținea mobila rustică și sărăcăcioasă a văduvei, iar un băiat de vreo doisprezece ani, ajutat de doi copii mai mici, începuseră s-o descarce.

Lăptăreasa, îmbrăcată din cap până-n picioare în negru, era o femeie de vreo patruzeci de ani, cu fața aspră, bărbătoasă și hotărâtă. Avea pleoapele roșii de atâta plâns. Zărind-o pe Floarea-Mariei, scoase mai întâi un țipăt de groază, dar, curând, durerea, indignarea și furia îi schimonosiră fața. Se repezi la Guristă, o apucă brutal de braț și strigă, arătând-o celor din jur:

– Priviți o nenorocită care-l știe pe asasinul bietului meu bărbat... Am văzut-o de douăzeci de ori vorbind cu tâlharul! Când vindeam lapte în colțul străzii Vieille-Draperie, venea în fiecare dimineață să cumpere de-un sfert de franc. Ea trebuie să știe cine-i descreieratul care a dat lovitura. Ca toate alea de teapa ei, face parte din clică bandiților... O, nu-mi scapi tu, ticăloasă ce ești!...

În culmea mâniei, lăptăreasa o apucă și de celălalt braț pe Floarea-Mariei, care, tremurând, voia să fugă.

Clara, uimită de această agresiune bruscă, nu scosese o vorbă până atunci, dar, văzând că violența nu făcea decât să crească, i se adresă văduvei:

— Ești nebună! Suferința te-a făcut să-ți pierzi mințile!... te înșeli!...

— Eu mă înșel, replică femeia cu amară ironie, eu mă înșel! O, nu, nu mă înșel! Priviți cât este de palidă mizerabila, cum îi clănțane dinții! Justiția o să te oblige să vorbești, ticăloaso. O să vii cu mine la domnul primar... auzi?... O, nici vorbă să te opui... am un pumn... mai degrabă te duc cu mâna mea...

— Nerușinato! strigă Clara scoasă din minți. Pleacă de-aici... Îndrăznești să-i faci rău prietenei, surorii mele!

— Sora dumitale... domnișoară, haida, de! Dumneata ești nebună! răspunse grosolan văduva. Sora dumitale, o fată de pe stradă pe care timp de șase luni am văzut-o făcând trotuarul în Cité?

La aceste cuvinte se stârni rumoare în rândul muncitorilor de la fermă. Îi luau firească apărarea lăptăresei, care era de-o teapă cu ei și a cărei nenorocire îi întrista. Cei trei copii, auzind că mama lor ridicase glasul, alergară s-o înconjoare plângând, fără să știe ce se întâmplă. Înfățișarea micuților, îmbrăcați tot în do-
liu, mări simpatia pe care o trezea văduva și crescuseră indignarea țăranilor față de Floarea-Mariei. Clara, speriată de această atitudine amenințătoare, le spuse emoționată:

— Scoateți femeia asta de aici. Vă repet că durerea a făcut-o să-și piardă mințile. Marie, Marie, iartă-mă! Doamne, nebuna asta nu știe ce spune...

Gurista, palidă, cu fruntea plecată, rămăsese tăcută, zdrobită, nemișcată, și nu făcea nimic să scape de puternica strânsoare a voinicei lăptărese. Clara, punând asta pe seama fricii pe care scena i-o trezise prietenei sale, le spuse din nou plugarilor:

— Nu mă auziți? Vă poruncesc s-o alungați pe femeie... Pentru că stăruie în jignirile ei, spre a-i pedepsi obraznicia nu va primi aici slujba pe care mama i-o promisese. În viața ei n-o să mai pună piciorul la fermă.

Nici un plugar nu se clinti să-i îndeplinească poruncile. Unul dintre ei îndrăzni chiar să spună:

— Doamnă... domnișoară, dacă este o fată de stradă și dacă-l cunoaște pe asasinul acestei sărmene femei... trebuie să vină să-i explice primarului...

— Îți repet că nu vei pune piciorul în fermă, îi zise Clara lăptăresei, cel puțin dacă în clipa asta nu-i ceri iertare domnișoarei Marie pentru grosolăniile tale.

— Mă alungați, domnișoară!... foarte bine, răspunse văduva cu amărăciune. Haideți, bieții mei orfani, încărcăți șareta, adăugă ea îmbrățișându-și copiii. O să mergem să ne câștigăm pâinea în altă parte, bunul Dumnezeu va avea milă de noi. Dar cel puțin o vom lua cu noi la domnul primar pe această nenorocită, care va fi obligată să-l denunțe pe asasinul bietului meu bărbat... pentru că știe toată banda!... Dacă sunteți bogată, domnișoară, reluă ea privind-o obraznic pe Clara, dacă aveți prietene ca ființa asta... nu trebuie... să fiți așa de aspră cu oamenii săraci!

— E adevărat, interveni un plugar, lăptăreasa are dreptate...

— Biata femeie!

— E în dreptul ei...

— I-au asasinat bărbatul... trebuie să fie mulțumită?

— Nu putem s-o împiedicăm să facă tot ce poate pentru a-i descoperi pe tâlharii care i-au zdrobit viața.

— E o nedreptate să fie gonită.

— E vina ei dacă prietena domnișoarei Clara se întâmplă să fie... o fată de stradă?

— Nu se dă pe ușă afară o femeie cinstită... o mamă de familie... din cauza unei astfel de nenorocite!

Murmurele deveneau amenințătoare, când Clara strigă:

— Domnul fie lădat, uite-o pe mama!

Într-adevăr, doamna Dubreuil traversa curtea, întorcându-se de la pavilion.

— Clara, Marie, ați luat masa? Haideți, copii, e deja târziu!

— Mamă, apăr-o pe sora mea de jignirile acestei femei, zise Clara arătând spre văduvă. Te implor, gonește-o de aici. Dacă ai ști toate obrazniciile pe care a îndrăznit să i le spună Mariei...

— Cum? Ar îndrăzni?...

— Da, mamă... Uite, biata surioară, cum tremură... abia se mai ține... Ah! e o rușine ca o astfel de scenă să se petreacă la noi... Marie, iartă-ne, te implor!

— Dar ce înseamnă asta? întreb doamna Dubreuil, privind în jur cu un aer îngrijorat.